

‘Bloot bestaat pas sinds we ons zijn gaan bedekken’

In haar boek *Bloot of bedekt* verklaart Mineke Schipper de bedekking van ons lijf door de eeuwen heen. Een meer dan interessante reis waar UIT! graag het gesprek over aangaat met de emeritus hoogleraar interculturele literatuurwetenschap.

TEKST LAURA THUIS BEELD VPRO BOEKEN, UNIVERSITEIT LEIDEN EN PRIVÉ-ARCHIEF

Waarom heb je dit boek eigenlijk geschreven?

“Overal in de wereld worden verhalen verteld over Adam en Eva, zij waren de eerste mensen in het jodendom, het christendom en de islam. In mijn vorige boek *Overal Adam en Eva* bestudeerde ik die verhalen: Was Adam besneden? Hadden hij en Eva een navel? Meestal dartelen deze eerste voorouders in adamskostuum rond in het paradijs, hoewel ze in sommige verhalen ook koninklijke kleren en sieraden dragen die van hun lijf vliegen zodra ze van de verboden vrucht eten. Bij het schrijven van dat boek werd ik nieuwsgierig naar de vraag waarom mensen in verschillende culturen en religies bepaalde lichaamsdelen zonder gêne laten zien en anderen ze angstvallig bedekken.”

Wat heeft je het meest verrast bij de research voor *Bloot of bedekt*?

“Dat onze onbedekte voorouders anders tegen elkaar aan gingen kijken toen ze recht op gingen lopen. Daar had ik nooit zo over nagedacht. Geslachtsdelen werden ineens zichtbaar, evenals seksuele opwinding zoals een spontane erectie. Voor de meeste mensen was en is dat confronterend. Om ongewenste erecties tegen te gaan, gingen mannen peniskokers dragen of bonden ze een touwtje om hun voorhuid om de eikel te verhullen.”

Dus de eerste vorm van bedekking diende om conflicten te voorkomen.

“Ja. Elke samenleving stelt regels vast om chaos te voorkomen. In indianen-samenlevingen waar de regel gold dat een blote eikel in de openbare ruimte taboe was, losten mannen dat probleem op door hun penis onder een om hun heupen gebonden touwtje vast te zetten. Vaak deden ze dat alleen als er vrouwen in de buurt waren. Dat onderstreept nog eens extra wat de functie van dit verbergen geweest moet zijn. Het mooie van deze oplossing is, dat mannen zelf de verantwoordelijkheid namen voor hun opwinding.”

Daarna volgden tal van andere functies. Kun je er een paar noemen?

“Bedekking is natuurlijk gelieerd aan klimaat: bescherming tegen koude of warmte. In Nederland is het bijvoorbeeld bijna nooit zo warm dat je dag en nacht bloot kunt rondlopen voor je gemak. In Congo, waar wij lange tijd woonden, liepen de kleintjes gewoon bloot rond. Maar ook hiërarchieverschillen werden en worden met bedekking of versiering duidelijk gemaakt. In een clan waar peniskokers verplicht waren, bijvoorbeeld, droeg de chef de meest prestigieuze: één die extra lang was of versierd met paradijsvogelveren. Maar om terug te komen op het neutraliseren van seksuele opwinding: daar zijn overal oplossingen voor gezocht.

De ‘verantwoordelijkheid’ voor opwinding wordt al eeuwenlang bij vrouwen neergelegd. Laatst was ik in Caïro voor een lezing en daar hingen posters met twee lolly’s erop. Om de een zat een papiertje en daar vlogen vliegen van weg. Om de ander zat geen papiertje en daar zaten de vliegen op. Met andere woorden: als je geen hoofddoek draagt, dan komt iedereen op je af. Ik was geschokt. De boodschap dat vrouwen alle verantwoordelijkheid dragen voor mannelijke opwinding vind ik ook buitengewoon grievend naar mannen toe. Ik heb vijf broers, twee zonen en een ontzettend lieve man. De helft van de mensheid werd hier weggezet als instinctief reagerende insecten zonder zelfbeheersing. Overigens zijn er tussen religies grote verschillen als het gaat over bedekking. Van christenen denkt men vaak dat iedereen preuts is. Maar in de Verenigde Staten is een christelijke kerk waar mensen naakt bij elkaar komen onder het mom van: we zijn allemaal naakt geschapen, waarom zou het slecht zijn dat te laten zien? Ze zien elkaar met lit-

Mineke Schipper (1938) is emeritus hoogleraar interculturele literatuurwetenschap. Ze studeerde Frans, filosofie en literatuurwetenschap. In 2008 werd ze benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau vanwege Nederlandse en internationale verdiensten als intercultureel bruggenbouwer. De ontmoeting van culturen speelt niet alleen een belangrijke rol in haar romans, maar ook in haar andere werk, zoals het wereldwijd vertaalde *Trouw nooit een vrouw met grote voeten* (2004), *Overal Adam en Eva* (2012) en het onlangs verschenen *Bloot of bedekt. Van niets om het lijf naar strak in het pak* (2015). Schipper woont met haar man in Amstelveen en heeft twee zonen.

tekens en andere onvolmaaktheden die niet bij het ideaalbeeld passen. Als je elkaar zo accepteert, ben je een stapje vooruit in de samenleving, vind ik. Want de reclame dicteert momenteel dat we allemaal aan een ideaalbeeld moeten voldoen.”

Hoe verklaar je naturisme in dit verband?

“Je zou een naturistenterrein als een uitvergroting van het paradijs van Adam en Eva kunnen zien. Het doet er niet toe hoe je eruitziet, je mag er zijn, je kunt jezelf zijn. Ook omdat het een ongeschreven regel is niet opgewonden te raken op naturistenterreinen; die wetenschap geeft rust voor zowel vrouwen als mannen.”

Zie je de drang naar naturisme vandaag de dag dus vooral als antwoord op de dictatuur van de reclame die ideale schoonheid predikt?

“Dat mensen zich letterlijk durven blootgeven met al hun minpunten en dan toch vanzelfsprekend geaccepteerd worden in de groep is prachtig. In die zin vormt naturisme een zinvolle tegenbeweging tegen de steeds dwingender

opgelegde eis van dun en mooi. Je moet trouwens wel beseffen dat naturisme bij de luxe zaken van vandaag hoort. Als je kleding hebt, heb je de keuze om die uit te laten. Bloot bestaat uiteraard pas sinds we ons zijn gaan bedekken.”

NFN constateert al een tijdje dat vrouwen minder topless zonnen. Is dat nieuwe preutsheid?

“Dat zeggen sommigen, maar ik denk dat deze trend eerder te maken heeft met de angst om niet te beantwoorden aan het ‘ideale’ schoonheidsbeeld dat de reclame ons wereldwijd voorschotelt. Ik vind dat een van de grote handicaps van deze tijd: dat iedereen op zijn uiterlijk wordt beoordeeld. Daarom staat ook dat blote been op de omslag van mijn boek. De Canadese Rosea Lake die dit design maakte, realiseerde zich dat we door het reclame-ideaal allemaal ons eigen beeld hebben van wat ‘normaal’ is. En dat zij daar zelf ook door geconditioneerd was. Ze is toen allemaal streepjes met oordelen op het blote been van een vriendin gaan zetten. Ze weerspiegelen zowel verschillende rok lengtes als bijbehorende oordelen. Als je als *prudish* (preuts) wordt

gezien, hoor je er niet bij. Hetzelfde geldt voor *slut* (slet) en *old fashioned* (ouderwets). Die dictaten van ‘hoe het hoort’ worden steeds sterker en hebben invloed op hoe we ons gedragen.”

Tot slot: bloot of bedekt, wat vind jij?

“Het lijkt óf het een óf het ander, maar opvattingen over wat bedekt en niet bedekt zou moeten worden, blijken veranderlijk en afhankelijk van tijd, cultuur en religie. In het oude Japan was de achterkant van een onbedekte nek schaamteloos. In het negentiende-eeuwse Engeland kon een zichtbare vrouwenhiel écht niet. Maar als je bedoelt of ik naturist ben: nee, daar heb ik weinig ervaring mee. Al maakt het mij niets uit: iedereen mag bloot of bedekt zijn, net wat hij of zij wil. Als we ons maar op ons gemak mogen voelen bij elkaar. Dat niemand buitengesloten wordt. Het summum in dit geval is dat bloot en bedekt naast elkaar bestaan. Zoals op gemengde stranden. Hoe meer tolerantie, hoe beter!” ■